

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN PALAUTE VAASAN YLIOPISTOLLE SYKSYLLÄ 2014

1. YLIOPISTON TEHTÄVÄ, PROFILI JA PAINOALAT

Yliopistolla on merkittävä alueellinen rooli ja koulutuksessa valtakunnallisesti merkittävä asema kauppatieteessä. Yliopisto on energiaosaamisen alueella järjestellyt omaa toimintaansa ja hakeutunut aktiivisesti erilaisiin tutkimusta vahvistaviin yhteistyöjärjestelyihin. Vuorovaikutteisuus energia-alan sidosryhmien välillä on lisääntynyt niin infrastruktuurien rakentamisessa kuin koulutussisältöjen kehittämisessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että yliopiston tulisi keskittää toimintaansa nykyistä selkeämmin vahvuusalueilleen verkostoitumalla strategisten painoalojen kannalta keskeisten kumppanien kanssa opetuksen ja tutkimuksen vahvistamiseksi.

Yliopiston strategia on ohjannut yliopiston toimintaa, mutta ei voimavarojen sisäistä kohdentamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että yliopiston johdon tulee varata riittävästi voimavaroja strategisten tavoitteiden suuntaisesti. Yliopiston on pystyttävä vahvistamaan osaamistaan, jotta se pystyy uskottavasti vastaamaan myös yhä kansainvälisempien yritysten tarpeisiin.

Yliopiston johto on aktiivisesti tarjonnut erilaisia vaikutuskanavia henkilöstölle. Ohjaukseen liittyneiden yliopistovierailun perusteella henkilöstöllä on halu luoda uudenlaista keskustelukulttuuria ja päästä vaikuttamaan strategian sisältöön vahvemmin jo valmisteluvaiheessa.

Suomalaisten tekniikan yliopistojen työnjako- ja yhteistyökeskusteluja on käyty jo useiden vuosien aikana tutkimukseen, koulutukseen ja infrastruktuureihin liittyen. Yliopistojen johdon ja tekniikan alan osaston johtajien kesken on saatu aikaiseksi määrämuotoiset keskusteluyhteydet ja tiettyjä konkreettisia toimenpiteitäkin. Toistaiseksi valtakunnallisesti merkittäviä rakenteellisen kehittämisen toimia ei ole kuitenkaan tapahtunut, mikä on alan kehittämisen ja voimavarojen tarkoituksenmukaisen käytön kannalta valitettavaa.

Vaasan yliopisto ja Vaasan ammattikorkeakoulu ovat tehneet yhteistyötä kampuspalveluiden järjestämisessä tavoitteena toiminnan tehostaminen molemmissa korkeakouluissa yhteisten palveluiden kautta. Yliopistossa on laadittu yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen toimintaohjelma, jonka pohjalta on luotu kumppanuussopimuksia tärkeiden sidosryhmän kanssa. Vaasassa ja lähialueella toimivien korkeakoulujen yhteistyö ja työnjako eivät vielä toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Palosaaren kampus tarjoaa mahdollisuuden Vaasan hajanaisen korkeakoulurakenteen kokoamiseen sekä korkeakoulujen väliseen ja elinkeinoelämän kanssa yhteistyössä tehtävän yhteistyön tiivistämiseen. Tämä edellyttää kaikkien toimijoiden yhteisiä strategisia tavoitteita.

Strategian toteutumisen seurantaindikaattorien perusteella yliopiston kehittämistoimet eivät vielä näy kaikilta osin tuloksissa.

2. PERUSTEHTÄVÄT

2.1 KOULUTUS

Yliopisto on saavuttanut tavoitteensa ylempien korkeakoulututkintojen määrässä, mutta jäänyt tavoitteesta jonkin verran alemmissa korkeakoulututkinnoissa. Opintoprosesseissa yliopisto on ylittänyt tavoitteen vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuudessa. 55 opintopistettä suorittaneiden osuus on valtakunnallisesti tarkastellen heikko teknillistieteellisellä alalla, kun yliopiston muilla aloilla vastaava osuus on muihin alan yksiköihin nähden hyvällä tasolla. Opetus- ja tutkimushenkilökunnan määrään suhteutettuna ylempiä korkeakoulututkintoja tulee valtakunnallisesti tarkastellen hyvin teknillistieteellisellä ja yhteiskuntatieteellisellä alalla.

Koulutuksen kansainvälistymiseen panostaminen näkyy tuloksissa, sillä 14 % valmistuneista maistereista on ulkomaalaisia. Yliopisto on myös ylittänyt tavoitteensa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrässä ja opettajien ja tutkijoiden kansainvälisessä liikkuvuudessa. Alakohtaiset erot ovat kuitenkin suuret. Humanistisella alalla ja yhteiskuntatieteiden alalla henkilökunnan kansainvälinen liikkuvuus on selvästi alle alojen keskimääräisen tason.

Liiketoimintaorientaatio on otettu huomioon koulutusohjelmaudistuksessa, mutta tämä ei vielä näyt tuloksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä yliopiston tavoitetta, että vuonna 2016 kaikkiin ylempiin korkeakoulututkintoihin sisältyisi vähintään 25 opintopistettä liiketoimintaopintoja. Tavoitteeseen on vielä matkaa, sillä vuonna 2013 valmistuneilla tavoitteen mukainen liiketoimintaopintojen osuus vaihteli aloittain 5 ja 14 prosentin välillä.

Kandipalautteen perusteella koettiin, että ohjausta opintojen suunnitteluun oli tarjolla selkeästi paremmin kuin yliopistoissa keskimäärin. Sen sijaan vuorovaikutukseen opetushenkilökunnan kanssa oli selkeästi tyytymättömpiä kuin yliopistoissa keskimäärin. Opiskelijoiden kokemus oman osaamisen kehittymisestä vastasi muita yliopistoja huommin odotuksiin.

Yliopiston opiskelijavalintojen uudistaminen on edennyt. Opiskelijat valitaan laajempiin kokonaisuuksiin ja pääaine tai suuntautuminen valitaan vasta opintojen aikana. Päävalinnan hakukohteiden määrä on puolittunut kuudestatoista kahdeksaan. Eniten muutoksia on tehty humanistisen alan ja hallintotieteiden alan päävalinnoissa ja kandidaattiohjelmissa. Kansainvälisten opiskelijoiden maisterivalinnassa yliopisto siirtyy vuonna 2015 omasta valinnasta UAF -hakujärjestelmän kautta tapahtuvaan valintaan.

Teknillisen koulutuksen maisteriohjelmissa on aloitettu sisältöjen kehittäminen ottaen huomioon energiapainoala. Kansainvälisiä tutkinto-ohjelmia on myös suunnattu energia-alalle.

2.2 TUTKIMUS

Yliopiston kansainvälisten tiedejulkaisujen määrä on noussut nopeasti 2000-luvulla, mutta on edelleen vähäinen. Tutkimuksen vaikuttavuus bibliometrinen tulosten perusteella - mukaan lukien paras tutkimus - jää alle maailman keskitason.

Yliopistossa käyttöön otettu julkaisupalkkiojärjestelmä on vaikuttanut myönteisesti tutkimuksen tulosten julkaisemiseen korkeatasoisemmissa julkaisuissa, mihin yliopiston tulee edelleen kiinnittää huomiota. Samalla mahdollisuudet kilpaillun tutkimusrahoituksen hankkimiseen kohenevat. Myönteistä on tutkijoiden kansainvälisen liikkuvuuden lisääntyminen. Tutkijankoulutuksessa yliopiston tulee edelleen panostaa painoalojen vahvistamiseen ja verkostoitumiseen muiden yliopistojen kanssa. Tämä tukisi myös tohtorinkoulutuksen tuloksellisuuden vahvistamista. Tutkijanurarakenteen kehittämisen näkökulmasta tärkeää on löytää strategian pohjalta tasapaino ensimmäiselle ja muille portaille sijoittuvien kesken. Yliopiston tulee edelleen kehittää tohtorintutkinnon jälkeistä tutkijanuraa. Tohtorin tutkintojen määrä on edelleen hieman tavoitetta alempi.

Yliopisto on panostanut erityisesti energia-painoalan kehittämiseen, jossa sen vahvuutena on yksittäisten energiantuotantomuotojen ja koko energiaketjun hallinta. Myönteisenä kehityksenä on yliopiston vetovastuu Innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelman kestävä energiaratkaisut -teemassa, jonka toiminta on vielä alkuvaiheessa. Yliopisto on myös aktiivisesti mukana SHOK- toiminnassa. Ministeriö pitää kehitystä myönteisenä, mutta kehittämistoimien tulisi näkyä nykyistä selkeämmin myös toiminnan tuloksellisuudessa.

Ministeriö pitää myönteisenä, että yliopiston tutkimuksen kokonaisarviointi toteutetaan toistamiseen vuonna 2015.

3. JOHTAMINEN, TALOUS JA RAKENTEELLINEN KEHITTÄMINEN

Yliopiston johtamista ja strategian toimeenpanoa on vahvistettu täysipäiväisten dekaanien toimiessa myös vararehtoreina. Haettavaksi tulleita professuureja on suunnattu strategian mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa yliopistoa jatkamaan kansainvälisiä opetus- ja tutkimushenkilöstön rekrytointeja tieteellisen tutkimuksen vahvistamiseksi. Tämä tukisi myös kansainvälisiin tutkimusverkostoihin pääsemistä ja kansainvälisen kilpaillun tutkimusrahoituksen kasvattamista.

Yliopiston tuloskehitys on ollut aleneva ja tulotaso alhainen kaudella 2011-2013. Sekä vuoden 2012 että vuoden 2013 tulos ovat negatiivisia. Tulos oli -0,5 % kokonaistuotoista, eli se on heikko. Tulos ilman sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottoja oli -7,3 %, mitä voidaan pitää erittäin heikkona. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että yliopiston tulee kiinnittää erityistä huomiota taloutensa tasapainottamiseen. Ministeriö korostaa, että yliopiston tulee mahdollisten rakenneuudistusten yhteydessä noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja huolehtia opiskelijoiden oikeusturvasta. Omavaraisuusaste (86 %) ja maksuvalmius (QR=5,62) ovat erinomaisella tasolla. Kilpailtu tutkimusrahoitus suhteessa kokonaisrahoitukseen oli 9,2 % (tavoite 2016 on 12 %). Liiketoiminta on huomattavan tappiollista.

Yliopiston on varauduttava siihen, että julkiseen talouteen kohdistuvien paineiden seurauksena valtion rahoitukseen ei ole odotettavissa lähivuosina merkittäviä määrärahalisäyksiä. Yliopiston toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta keskeistä on toimintaan osoitettavan laskennallisen perusrahoituksen taso. Yliopiston suhteellinen asema on vahvistunut vuodesta 2014 vuoteen 2015 erityisesti ulkomaalaisen henkilöstön, ylempien korkeakoulututkintojen ja 55 opintopistettä suorittaneiden perusteella määräytyvillä perusrahoituksen laskentakriteereillä. Vastaavasti asema on heikentynyt erityisesti ulkomaalaisten ylempien korkeakoulututkinnon suorittaneiden, työllistyneiden ja julkaisujen perusteella määräytyvissä perusrahoituksen laskentakriteereissä.

Yliopistojen laskennalliseen rahoitusmalliin vuoden 2015 alusta tehtävät uudistukset edellyttävät yliopiston teknillistieteellisen alan julkaisuprofiilin uudelleen arviointia tai ainakin varautumista lyhyellä aikavälillä muutoksesta seuraaviin määrärahamuutoksiin.

Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen rahoitusväline ja Suomen Akatemian kautta kilpailtuna rahoituksena tapahtuva profiloitumisen vahvistamisen lisäpanostus avaavat yliopistoille uusia rahoitusmahdollisuuksia.

4. RAPORTOINTIA EDELLYTTÄVÄT JATKOTOIMET

Yliopistoa pyydetään raportoimaan 16.3.2015 mennessä kauden 2013-2016 sopimuksessa määriteltyjen keskeisten kehittämistoimenpiteiden etenemisestä sekä toimenteistään tappiollisen toiminnan johdosta sekä yliopiston että sen liiketoiminnan osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää Vaasan yliopistoa raportoimaan yhteistyöstään alueen korkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoelämän kanssa yliopiston toiminta-alueella erityisesti Palosaaren kampuksen kehittämisen liittyen.

LIITTEET

- Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjallinen palaute yliopistoille syksyllä 2014
- Katsaus yliopistojen talouteen ja henkilöstöön
- Yliopistojen koulutusalojen asemoituminen valtakunnallisessa kokonaisuudessa
- Yliopistotutkimuksen vaikuttavuus ja tuottavuus päätieteenaloittain 2010-luvun alussa
- Kandipalautteen tulokset syksy 2013 ja kevät 2014

